

Конфлікт обов'язку та справедливості у моральному виборі правоохоронців

Денісов В.В., слухач магістратури 101 навчальної групи ННІ №1 НАВС.

Науковий керівник: професор кафедри філософії права та юридичної логіки, доктор юридичних наук Костицький М.В.

Актуальність обраної мною теми виражається у її відображенні на площині практичної реалізації. Тобто працівник поліції є не тільки посадовою особою, яка виконує свої службові обов'язки та діє суворо у рамках передбаченої нормативної бази, а й являється повноправним членом суспільства у якого існує індивідуальне розуміння поняття справедливості та методів її реалізації.

Висвітлена у науковій роботі проблема, розкриває морально-етичний облік працівника Національної поліції України, та його індивідуальний підхід до вирішення питання розмежувань таких явищ, як обов'язок та справедливість.

Поняття обов'язку в сучасному розумінні досить широке. Насамперед, слід зазначити, що ми постійно вступаємо у відносини з оточуючими нас людьми і таким чином отримуємо об'єктивні обов'язки. З причини того, що сучасна людина живе активним соціальним життям, на неї постійно лягає відповідальність.

Найчастіше в понятті обов'язку розрізняють дві сторони – моральну і суспільну. Громадським обов'язком називають об'єктивні обов'язки, які людині необхідно виконувати. Цей вид проявляється у всіх сферах життя сучасної людини – на навчанні, вдома, на роботі, в колі друзів і в суспільстві.

Моральний обов'язок слід розуміти трохи інакше. Це означає, що людина самостійно перетворює вимоги моралі та обов'язку в особисте завдання. Тут не може бути вказівок начальства або батьків, це – індивідуальний вибір людини. Тоді людина не просто обізнана про закони моралі, вона сама ставить собі метою слідувати їм – пред'являти самій собі таку вимогу.

Але, на мою думку існує і третя сторона, яка кардинально відрізняється від поняття морального боргу – це обов'язок особи, яка дала присягу своєму народові та Батьківщині, тобто професійний обов'язок. Такими особами є військовослужбовці, працівники поліції, пожежні та інші особи які присвятили себе захисту життя та здоров'я громадян та збереженню цілісності держави. Серед переліку зазначених осіб, як об'єкт дослідження, я обрав працівників поліції з огляду на те, що конфлікт обов'язку та совісті у моральному виборі людей які обрали саме цю професію є найбільш актуальним та дискусійним.

Отже, з однієї сторони обов'язок працівників Національної поліції України – є високим і почесним, він впливає з суб'єктивних потреб захисту особистості, суспільства, державита висвітлений державно-правовими вимогами. Але з іншої сторони, на практиці зустрічаються такі випадки, коли поліцейський повинен зробити вибір як йому зробити у ситуації коли необхідно обрати між діями передбаченими законом (що є прямим обов'язком), чи вчинком який буде відповідати його совісті в розрізі свого розуміння справедливості. Адже навпроти слова «справедливість» не завжди можна поставити слово «закон». Це характеризується тим, що закон дає нам держава, яка керується на сам перед політичною волею, в свою чергу коли почуття справедливості надане людині від природи і його не можливо регламентувати жодним нормативно-правовим актом.

Та для того щоб говорити про явище в цілому, необхідно побачити його сутність. Наприклад Сократ, бачив суть справедливості як "наслідування мудрості, істинного знання, порядку речей, законами". Платон в свою чергу — як уявлення в душі про вище благо. Аристотель, як "душевну чесноту, яка полягає в тому, щоб всім віддати по заслугах". Він вважав право "критерієм справедливості", а Ульпіан — "мистецтво добра, рівності і справедливості". Виходячи з точки зору відомих філософів, можна зробити логічний висновок, що справедливість – це внутрішня властивість, коли як закон є зовнішнім.

Як що ми спробуємо поєднати закон і справедливість, то цілком природно, що від справедливого закону при його реалізації люди очікують справедливого результату. Але в ході застосування справедливого закону не завжди гарантований справедливий результат, оскільки закон може бути неправильно витлумачений, перекручений або неправильно застосований. І вже тим більше складно очікувати справедливого результату, коли сам закон спочатку не володіє ознаками загальної справедливості. Закон — це прояв певної волі в конкретних історичних умовах,

і тому не можна говорити про його абсолютну справедливість, а лише стосовно до конкретного кола осіб.

І тому працівник поліції може потрапити у складну ситуацію, коли закон примушує його переступити через власне розуміння справедливості.

В зв'язку з цим постає питання про міру відповідальності. У визначенні юридичної відповідальності діють чіткі правові рамки. Моральна відповідальність таких рамок не має. Моральна відповідальність у достатній мірі має під собою суб'єктивні підстави, оскільки суспільство або сам чоловік в кожній конкретній ситуації визначає, якою мірою і в якій формі засудити вчинений проступок. Однак, це не означає що міра моральної відповідальності позбавлена об'єктивних підстав. Такими підставами є ступінь шкоди, заподіяного провинною, і ступінь вини порушника.

Міра відповідальності за моральний вибір впливає з діалектики свободи і необхідності. Поліцейський відповідальний в міру свободи вибору, тобто він відповідає лише за те, що об'єктивно міг і суб'єктивно повинен був обрати і реалізувати у вчинку.

Міра відповідальності, як було зазначено вище, визначається мірою свободи вибору, тобто наявністю об'єктивних можливостей для альтернативних дій і ступенем слідування моральним вимогам. Проте в дійсності, оцінка дій людини або цілої організації не завжди вкладається в ту чи іншу формулу. Багато питань потребують глибокого аналізу і повинні вирішуватися по-своєму в кожному конкретному випадку з урахуванням всіх супутніх їм обставин.